

IQTISODIY O`SISHDA TASHQI KREDITLAR VA INVESTITSIYALARNING ROLI

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Assistant: Abduvahobov Shaxzod

Talaba: Sevindikov Behruz

Annotatsiya: Ushbu maqola bank ishi asoslari fanining iqtisodiy o`shida tashqi kreditlar va investitsiyalarning o`rni mavzusini rivojlantirishga bag`ishlangan. Shuningdek, tashqi kreditlar va investitsiyalar haqida malumot olish ham ko`zda tutiladi. Shuni ham takidlab o`tish joizki, Tashqi kredit munosabatlariga yangiliklar kiritish soha rivojiga katta hissa qoshadi.

Kalit so`zlar: Tashqi kreditlar, investitsiyalar, bozor iqtisodiyoti, pul.

Аннотация: Данная статья посвящена развитию темы роли иностранных кредитов и инвестиций в экономическом росте науки об основах банковского дела. Также предусмотрено получение информации об иностранных кредитах и инвестициях. Следует также отметить, что внедрение инноваций во внешних кредитных отношениях будет в значительной степени способствовать развитию отрасли.

Ключевые слова: Иностранные кредиты, инвестиции, рыночная экономика, деньги.

Abstract: This article is devoted to the development of the topic of the role of foreign loans and investments in the economic growth of the science of the basics of banking. It is also envisaged to receive information about foreign loans and investments. It should also be noted that the introduction of innovations in external credit relations will greatly contribute to the development of the sector.

Key words: Foreign loans, investments, market economy, money.

KIRISH

Xususiy investitsiyalar tadbirkorlar, xususiy firmalar, kompaniyalar, konsemlar, aksiyadorlik jamiyatlari yoki boshqa shakldagi egalarining foyda (daromad), samara olish davlat tashkilotlari tomonidan ta'qiqlanmagan mablag'lar va intellektual boyliklarini bildiradi. Real investitsiyalar asosan investitsiyalardan farq qilib, ular o`ziga xos kapital va moddiy resurslarni boyliklarga sarflab, sarf-xarajatlarda namoyon bo`ladi. Real investitsiyalar sarfi fondlarning o'sishiga, yangilanishiga, moddiy boyliklarning ko'payishiga olib keladi. Fan-texnika taraqqiyotining kuchayishi bilan intellektual salohiyat - ishlab chiqarish kuchlarini rivojlantirish uchun sarflanadigan quvvatlar ham o'sib boradi. Buning uchun ham kunda bugungi kunda real investitsiyalar uchun ilmiy izlanishlar, fan, ta'lim, kadrlar tayyorlash va quvvatlantirish

uchun sarflanadigan energiya miqdori o'sib bormoqda. O'z boshqaruvi ham real investitsiyalar ham davlat va xususiy investitsiyalarga bo'linadi. Rivojlangan mamlakatlarda real investitsiyalarning fondiga xususiy investitsiyalar tashkil qiladi. Davlat sektorida ham real investitsiyalar sarfi muhim kapital ega. Iqtisodiy tartibga solish strategiyasi asosida kreditlar, subsidiyalar ajratiladi hamda davlat tomonidan kapital qo'yilmalar tartibga solinadi va real investitsiyalar o'zlashtiriladi.

Davlat tomonidan ajratiladigan investitsiyalar, avvalo, bozor infratuzilmasini va u bilan bog'liq bo'lgan tarmoqlarni rivojlantirishga sarflanadi. Investitsiyalar ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash, yaratish kapitalini yaratish aktivni yaratish va o'z hisobiga amalga oshirish. Mamlakatimizda kundalik foydalanish investorlar uchun qulay investitsiya muhiti barpo etilmoqda. Bu qulayliklar ular uchun turli hukumat kafolatlari va imtiyozlarda o'z aksini topmoqda. Har bir mamlakatning investitsiya muhiti, birinchi navbatda, uning siyosiy tajribasidir. qo'shimcha ana shu omil ellik investorlarning boshqa mamlakatga uzoq tuzatish asoslari asosida resurslarni jalb qilish yaxshilashni tuzatishadi. O'zbekiston Respublikasi qulay investitsiya muhitini yaxshilash bo'yicha choratadbirlarni amalga oshiradi. Ularning negizida ikkita asosiy omil yotadi:

- iqtisodiy iqtisodiylik;
- inflatsiya jarayonlarini tartibga solish va milliy valuta-so'mning to'g'risida qaror qabul qilish to'g'risidagi makroiqtisodiy siyosat.

Bozor iqtisodiyoti milliy investitsiya kuchayish jarayonining ijtimoiy-iqtisodiy iqtisodiy zaruriy iqtisodiyotda yangi mulkchilik shakliga barqaror ishlab chiqarish jarayonini ko'plab rivojlanishi. Investitsiyalash shakllanish jarayonida turli mulkchilikka yuridik va jismoniy shaxslar qatnashadi. jismoniy investitsiyaning turli xil rang-barang yuridik va jismoniy moddiy mablag'lari asosida vujudga keladi. Investitsiya turli mulkchilikka asoslangan yuridik va jismoniy shaxslarning mablag'lari hisobiga shakllansada, u iqtisodiy iqtisodiy iqtisodiy respublika iqtisodiyotini rivojlantirish va aholining ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarini yaxshilashga qaratiladi. zarur, invest ko'p aholining zaruriy quvvatini iste'mol qilishdan ko'p pul mablag'lari hisobiga jamg'ariladi. Tadbirkorlar oldida doimiy mablag' ishlab chiqarishni olib chiqish, uni ishlab chiqarish uchun qayta ishlab chiqarilgan ishlab chiqarishni tashkil etish zarurati tutiladi. Zero investitsiyalarga bo'lgan zarurat esa talab va taklifga bog'liqdir. Investitsiyalarni jalb etish qisqa va uzoq muddatda amalga oshirish. Ammo tadbirkor uchun muddatga investitsiya uzoq vaqtdan beri iqtisodiy manfaatliroqdir. Fikrimizcha, buning asosiy asoslari, tuzatishdan iborat:

- qisqa muddatli investitsiya qismlari bo'lgan jismoniy shaxslardan omonat kassalariga qo'yilgan pullar tez daromad keltirishi zarur;

- qisqa muddatli investitsiyaning moddiy manfaatdorligi uni tezlik bilan qoplanishida namoyon bo'ladi;
- jamg'arilgan investitsiyani talab va taklif asosida kelishilgan taqsimlash natijasida ishlab chiqarilishiga bog'liq.

Iqtisodiyot va moliya vazirligi O'zbekiston davlat qarzi holati va dinamikasi sharhida 2022-yilda mamlakat qaysi tashkilotlardan qancha tashqi qarz olgani va qaysi sohalarga yo'naltirgani bo'yicha ma'lumot berdi.

2023-yilning 1-yanvar holatiga **davlat qarzi** qoldig'i **29,2 mlrd dollarni** tashkil etib, 2022-yil davomida yalpi ichki mahsulot (YAIM)ga nisbatan **36,4 foizgacha** pasaydi. Davlat qarzi yil davomida **2,9 mlrd dollarga oshgan** bo'lsa-da, dollar hisobida yalpi ichki mahsulot tez sur'atda, ya'ni 11,1 mlrd dollarga o'sgani tufayli davlat qarzining YAIMga nisbati pasaygan.

Davlat **tashqi qarzi** qoldig'i 2022 yilda 2,4 mlrd dollarga oshib, 2023 yilning 1-yanvar holatiga 25,9 mlrd dollarni yoki YAIMga nisbatan 32,25 foizni tashkil etdi. Shundan O'zbekiston nomidan jalb qilingan tashqi qarz 19,8 mlrd dollar ekan davlat tashqi qarzining 76,5 foizi, O'zbekiston kafolati ostida jalb qilingan tashqi qarz 6,1 mlrd dollar yoki davlat tashqi qarzining 23,5 foizi hisoblanadi.

2022 yilda O'zbekiston nomidan Umumiy qiymati 4 mlrd 486 mln dollar miqdoridagi 23 ta tashqi qarz bitimi imzolangan. Mablag'lar energetika, aholini toza ichimlik suvi va kanalizatsiya bilan ta'minlash, avtomobil yo'llarni rivojlantirish, temir yo'l va boshqa muhim ijtimoiy va strategik ahamiyat kasb etuvchi loyihalarni moliyalashtirish uchun jalb qilingan.

Xulosa: Bugungi globalizatsiya davrida jahon iqtisodiyotining rivojlanish bosqichlarini kuzatish natijasida shu narsaga amin bo'lish mumkinki, investitsiyalar har qanday jamiyat milliy iqtisodiyotining rivojlanishida asosiy poydevor bo'lib hisoblanadi. Ammo, shuni alohida qayd etish joizki, investitsiyalarning harakat ko'lami rejali iqtisodiyot davrida qisman cheklangan bo'lib, ularning iqtisodiy samaradorligiga nisbatan, ijtimoiy samaradorligi ustuvor bo'ladi. Bozor munosabatlari asosida o'z iqtisodiyotini tartibga soladigan davlatlarda investitsiyaning iqtisodiy imkoniyati misli ko'rilmagan darajada keng va ahamiyatli bo'ladi. Buning isboti o'laroq birgina mamlakatda yaratilayotgan yalpi ichki mahsulot(YAIM)ning o'sishiga nazar soladigan bo'lsak, investitsiya faoliyatining samarali tashkil etilishigina YAIMning o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nosir Makhmudov, O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalardan samarali foydalanish yo'llari, December 2019, Publisher: "Iqtisodiyot" nashriyoti

2. Tursunova Munisxon Rahimdjanovna, MAMLAKATIMIZ IQTISODIYOTIGA INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MASALALARI VA ULARNING TASHQI SAVDO SOHASIDAGI O'RNI, INNOVATSIYA VA INVESTITSIYA, Iqtisodiyot va ta'lim / 2022-yil 3-son
3. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Possibilities of Increasing the Activity of Banks in the Securities Market, Journal of Advanced Research and Scientific Progress (JARSP), Volume 02 Issue: 03/2023 ISSN: 2751-7551 (159-162)
4. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Analysis of Existing Management Mechanisms and Assessment Methods of The Bank's General Financial Risk, Journal of Intellectual Property and Human Rights, Volume:02 Issue: 05/ May-2023, ISSN:2720-6882 (227-231)
5. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Improvement of Investment Activities in the Service Sector, Journal of Innovative Studies of Engineering Science (JISES), Volume:02 Issue:03/2023 (53-58)
6. Абдувахобов Шахзод Холмўмин уғли, Factors Causing Credit Risks in Commercial Banks and Their Assessment, Journal of Intellectual Property and Human, Volume:02 Issue:05/May-2023 ISSN:2720-6882 (221-226)
7. Sharipova N. D., Asadova S. D. THE ROLE OF BANKS IN THE MODERN MONETARY SYSTEM //Procedia of Theoretical and Applied Sciences. – 2023. – Т. 6. – С. 55-62.
8. Шарипова Н.Д., Чориев Я.А. СТРАХОВАНИЕ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //International Journal of Advanced Research in Education, Technology and Management. -2023- Т.2. - С. 92-99.
9. Sharipova N. D., Jurayev I. S. THEORETICAL FOUNDATIONS OF MONETARY POLICY// INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIONS IN ENGINEERING RESEARCH AND TECHNOLOGY. – 2023. -Т. 10. -С. 171-173.
10. Sharipova N. D., Aliboyev L.Sh. THE IMPORTANCE OF ANTI-INFLATIONARY POLICY AND INFLATION TRADING IN UZBEKISTAN// INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY JOURNAL FOR RESEARCH & DEVELOPMENT. -2023. -Т. 10. -С. 92-94.
11. Tursunov, F. M. (2023). TIJORAT BANKLARIDA MASOFAVIY BANK
12. XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI
13. BARTARAF ETISH AHAMIYATI. SCHOLAR, 1(30), 75–81.
14. Tursunov Faridun Mustafoyevich. (2023). OPPORTUNITIES FOR REMOTE BANKING SERVICES TO GROW IN REPUBLIC OF UZBEKISTAN'S COMMERCIAL BANKS. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(11), 4–7.

15. Каримова А.М., Махсудов О.Ш. Assessment of the Current State of the Market and Procedure For Lending to Subjects of Tourism Services of the Republic of Uzbekistan / Яшил иқтисодиёт ва тараққиёт журнали, 2023-йил, октябрь, 10-сон, 79-83.
16. Ниязов З. Д., Махсудов О.Ш. Investment attractiveness of the enterprise, as well as factors influencing its development in the economy of Uzbekistan./ Иқтисодиёт, молия ва инновациялар халқаро илмий журналы, декабрь 29, 2023 1(4) сон, 47-55.
17. Каримова А.М., Ниязов З. Д. Махсудов О.Ш. Кредитная поддержка инновационного развития / SCHOLAR 1(32) сон, ноябрь 2023, 171-179.
18. www.azkurs.com - Ma'lumotlar bazasi.
19. www.wikipediya.org - Katta hajmdagi ma'lumotlar ombori.